

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.827

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗАХОДІВ СТЯГНЕННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Тетяна Бурдіна

*Львівський державний університет внутрішніх справ,
вул. Городоцька, 26, Львів, Україна, 79000,
e-mail: tvburdina@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-3734-6633*

Досліджено поширені в юридичній науці різноманітні підходи до розуміння поняття, змісту, суті, мети та значення заходів стягнення. При вивченні цієї міждисциплінарної правової категорії авторка ґрунтувалася на наукових позиціях як радянських, так і сучасних українських дослідників, сформульованих в трудовому, адміністративному, кримінально-виконавчому праві, а також пенітенціарної психології і педагогіки. Проаналізовано, що вчені розглядають заходи стягнення як засіб, з одного боку, карального, виправного впливу, а з іншого, – виховного впливу, вказуючи при цьому на їхній стимулюючий характер, що полягає у спонуканні засуджених до правослухняної поведінки, а відтак сприяє виправленню і ресоціалізації ув'язнених. Обґрунтування такого розуміння сутності і призначення заходів стягнення підтверджується і вказівкою законодавця у Кримінально-виконавчому кодексі України саме на таку властивість цих заходів.

Ключові слова: стягнення, карально-виправний вплив, виховний вплив, стимулювання правослухняної поведінки засуджених.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2022.75.153>

Вступ. Правильне розуміння сутності заходів стягнення зумовлює укладення раціонального й ефективного переліку видів таких заходів, обґрунтоване визначення їхніх підстав та встановлення оптимального порядку їхнього застосування, а також сприяє виявленню ступеня виправлення і ресоціалізації неповнолітніх ув'язнених та з'ясуванню ефективності цих заходів.

Постановка проблеми. КВК України закріплює види, підстави і порядок застосування заходів стягнення, зокрема до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі. Проте законодавець не дає визначення самого поняття стягнення, а тому передусім необхідно розкрити його зміст, сутність і значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядуване питання всебічно вивчало чимало українських науковців, зокрема: В. А. Бадира, О. А. Гритенко, Т. А. Денисова, В. В. Карелін, О. Г. Колб, І. С. Михалко, М. В. Романов, З. В. Яремко та ін. Притому дискусії серед учених викликає саме різне розуміння сутності і призначення заходів стягнення, оскільки частина дослідників вважає, що вони мають лише каральний, виправний характер, натомість інші наполягають на їхньому,

головно, виховному значенні та, відповідно, визнають їх засобом стимулювання засудженого до законслухняної поведінки.

Постановка завдання. Отож у цій статті маємо на меті розкрити зміст поширеного в юридичній науці поняття дисциплінарного стягнення та проаналізувати різні підходи науковців до розуміння сутності, мети і значення заходів стягнення у процесі виконання покарання у вигляді позбавлення волі, а відтак, подати власну наукову позицію з означеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Передусім зауважимо, що поняття стягнення є міждисциплінарним і комплексним, а тому під час його вивчення варто враховувати дослідження різних юридичних наук. Так, Академічний тлумачний словник української мови визначає стягнення як покарання за невиконання або порушення чого-небудь [21]. Українські теоретики трудового права розуміють дисциплінарні стягнення як вид правового впливу щодо порушника трудової дисципліни [23, с. 463]. І. Д. Шумляєва вказує, що заходи дисциплінарного стягнення є формою реалізації методу примусу в трудовому праві, які роботодавець застосовує до працівника, який здійснив дисциплінарний проступок [26, с. 111]. Учений-адміністративіст І. В. Мартянов визначає стягнення як засіб впливу (покарання), встановлений державою за вчинення адміністративного проступку, порушення правових норм [14, с. 6]. А Д. М. Лук'янець визнає стягнення правовим наслідком вчиненого особою адміністративного правопорушення, що є заходом державного примусу, своєрідним вторгненням у сферу правових благ і майнових інтересів винної особи [13, с. 246]. Загалом у сучасній українській науці адміністративного права стягнення розуміють як негативний правовий наслідок неправомірної поведінки особи, яка вчинила адміністративний проступок, у вигляді певних несприятливих заходів морального, матеріального чи фізичного характеру [1, с. 165].

Радянські дослідники виправно-трудового права вважали застосування заходів стягнень засобом примусу засуджених осіб до дотримання порядку [22, с. 93]. Представники радянської виправно-трудової педагогіки розглядали стягнення як один із головних видів методу педагогічного примусу, що становить сукупність примусових засобів впливу і владних повноважень, за допомогою яких вихователь і колектив спонукають засуджених до певної діяльності та конкретних вчинків, а також припиняють прояви негативних якостей і звичок особи; стягнення – це, насамперед, відплата за поганий вчинок; воно є проявом негативної оцінки поведінки і вчинків засудженого [8, с. 99, 101; 25, с. 39]. Українські вчені І. С. Михалко і М. В. Романов вказують, що заходи стягнення є одним із головних видів примусу у кримінально-виконавчому праві [16, с. 76; 20, с. 146]. О. А. Гритенко обґрунтовує, що заходи стягнення як вид державного примусу є формою реалізації дисциплінарної відповідальності, передбаченої відповідними нормами кримінально-виконавчого законодавства, яка полягає у психічному, фізичному, майновому зовнішньому впливі на правопорушника з метою забезпечення правопорядку у кримінально-виконавчій установі [7, с. 186]. Згаданий М. В. Романов заявляє, що дисциплінарні санкції забезпечують належний ступінь як фактичного примусу – при порушенні засудженим вимог режиму відбування покарання, так і психічного примусу – самою своєю наявністю [20, с. 146]. За визначенням Державної кримінально-виконавчої служби України (раніше – Державний департамент України з питань виконання покарань), дисциплінарне стягнення як примус, що є крайнім засобом впливу, застосовується до осіб, які розуміють, як потрібно себе поводити, але не бажають виконувати існуючі вимоги внаслідок негативної спрямованості особистості [15].

Радянський науковець М. В. Плюхін зауважував, що саме дисциплінарні стягнення є головною визначальною ознакою дисциплінарної відповідальності, саме в

дисциплінарних стягненнях цей вид відповідальності знаходить свій матеріальний вираз, тому поняття «дисциплінарна відповідальність» і «дисциплінарне стягнення» нерідко вживаються в літературі і практиці як рівнозначні [17, с. 4]. Відтак, дехто з учених стверджує, що головною метою застосування дисциплінарних стягнень є покарання за вчинений проступок [6, с. 90]. Теоретики радянської виправно-трудової педагогіки теж акцентували, що стягнення є покаранням за поганий вчинок і спонуканням зробити хороше; воно є реальним чинником посилення карального аспекту кримінального покарання, тому що пов'язане з подальшим фактичним обмеженням прав засудженого і погіршенням умов його утримання [24, с. 102].

Натомість Д. М. Лук'янець заявляє, що адміністративне стягнення, на відміну від кримінального покарання, не є карою за вчинене правопорушення, а метою його застосування є тільки виховання правопорушника і запобігання вчинення правопорушень [32, с. 246]. Представник радянської науки виправно-трудового права М. О. Беляєв відзначав, що заходи примусового характеру у вигляді дисциплінарних стягнень – необхідний елемент у боротьбі з порушеннями, які допускають окремі ув'язнені. Притому він констатував, що система дисциплінарних стягнень є сильним засобом виправлення і перевиховання засуджених [4, с. 41]. В. П. Артамонов вказував, що заходи стягнення є одним із важливих засобів забезпечення виконання засудженими вимог режиму, встановленого у виправно-трудових установах, наголошуючи, що водночас вони мають виховний вплив на засуджених, які вчиняють порушення встановлених для них правил поведінки [2, с. 116]. Аналогічної позиції дотримуються й інші як радянські, так і українські дослідники кримінально-виконавчого права [3, с. 173, 21810, с. 116; 11, с. 92;]. Закцентуємо, що радянський теоретик виправно-трудового права О. Л. Ременсон наголошував, що стягнення має виховне значення, оскільки воно є: гальмом негативної поведінки; стимулятором позитивної поведінки; засобом, що сприяє вихованню відрази до злочинних засобів задоволення власних потреб; «каталізатором» встановлення позитивних поглядів; відновлювачем позитивних поглядів, набутих у минулому досвіді; засобом забезпечення простору для дії інших заходів виховного характеру; засобом виховання вольових якостей особистості [18, с. 112].

Українська вчена І. С. Михалко зауважує, що у педагогіці стягнення виступають методом виховання [16, с. 76], відтак, вони повинні розглядатися не тільки як суто каральні заходи, що мають негативний зміст, а й як необхідні виховні засоби, тобто у позитивному аспекті як такі, що спрямовані на активну соціальну реабілітацію правопорушників. А отже, заходи стягнення як стимулюючі заходи необхідно застосовувати так, щоб вони чинили позитивний вплив з метою виправлення і ресоціалізації засуджених [16, с. 84]. Притому дослідниця наголошує, що при покладенні на засудженого стягнення відбувається: а) засудження негативної поведінки порушника режиму; б) примус, що полягає у спонуканні порушника режиму до неухильного виконання певних обов'язків; в) запобігання та виховання, що становлять нагадування як самому порушнику, так і іншим особам про шкідливість та недозволеність порушення встановлених правил режиму [16, с. 106]. Інший український науковець М. В. Романов зазначає, що існування і реалізація дисциплінарних санкцій допомагає, полегшує і сприяє тому порядку, що встановлюється у конкретній установі, а також сприяє реалізації й інших засобів виправлення та перевиховання. Дисциплінарні стягнення є реальним важелем, за допомогою якого можна впливати на поведінку засуджених, а, крім того, їхнє застосування має на меті спеціальне і загальне запобігання правопорушень (у т. ч. і злочинів) серед засуджених [20, с. 147]. Варто відзначити, що українські науковці В. А. Бадира і Т. А. Денисова теж

стверджують, що заходи стягнення мають забезпечувати запобігання правопорушенням з боку правопорушника та інших засуджених [3, с. 173].

З огляду на викладені позиції дослідників щодо виховного значення заходів стягнення звернемо увагу, що в Методичних рекомендаціях ДДУПВП щодо порядку обліку даних про стан правопорядку та застосування заходів стягнення до осіб, засуджених до позбавлених волі від 19.03.2002 р. № 5-1085/Лв відзначено, що дисциплінарне стягнення є сильним засобом впливу на засуджених, однак застосовувати його доцільно нечасто, вміло та завжди доводити до кінця [15]. У цьому контексті зауважимо, що радянський пенітенціарний психолог О. Г. Ковальов ще наприкінці 60-х років ХХ століття стверджував, що стягнення виконує позитивну функцію, але за умови його відповідності вчиненому засудженим проступку, інакше воно викликатиме гнів і ненависть до тих, хто його накладає та до всієї пенітенціарної системи; притому адміністрація виховної колонії зобов'язана довести до свідомості правопорушника необхідність застосування до нього стягнення та справедливості обраного заходу. Сам засуджений має усвідомлювати контрастність свого становища при застосуванні до нього стягнення та, натомість, заслуженого заохочення; він має зрозуміти, що поводитися і працювати сумлінно для нього самого є значно кращим, ніж порушувати встановлені правила [9, с. 121–122].

Узагальнене визначення поняття заходів стягнення подавав радянський учений А. І. Водолаз, вважаючи їх засобом покарання, застосовуваним уповноваженими на те органами або посадовими особами до засуджених, винних у вчиненні порушень режиму, що виражається в карі та має на меті виправлення і перевиховання засудженого, запобігання вчиння інших провин [5, с. 8]. Український науковець М. В. Романов обґрунтовує, що заходи стягнення, які застосовують до осіб, позбавлених волі, є певним, передбаченим законом та відповідним тяжкості порушення режиму заходом впливу на засудженого, яким послуговуються уповноважені на те органи держави і посадові особи та передбачає встановлення на визначений строк правообмежень і спрямований, в остаточному підсумку, на досягнення мети покарання [20, с. 35; 19, с. 28]. З. В. Яремко пропонує визнавати заходи стягнення, застосовувані до осіб, позбавлених волі, особливою мірою державного примусу, яка закріплена у КВК України, що застосовується визначеним колом посадових осіб за порушення встановленого порядку виконання та відбування покарання до особи, яка відбуває покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк та вчинила дисциплінарний проступок, з метою припинення протиправної поведінки засудженого, його подальшого виправлення та запобігання правопорушенням з боку правопорушника та інших засуджених [27, с. 82].

Висновки. Отже, підсумовуючи різноманітні підходи як ще радянських, так і українських дослідників до розуміння змісту, суті, мети і значення заходів стягнення, пересвідчуємося, що більшість трактує їх як засіб карального впливу, та разом з тим немало науковців, зокрема М. О. Беляєв, В. П. Артамонов, А. І. Водолаз, О. Л. Ременсон, Д. М. Лук'янець, І. С. Михалко, М. В. Романов, З. В. Яремко, О. Г. Колб, В. А. Бадира і Т. А. Денисова та інші, підкреслюють виховний вплив заходів стягнення, вважаючи їх засобом не стільки покарання, скільки виправлення і ресоціалізації засуджених, а отже визнають стимулюючий характер стягнення, що полягає у спонуканні засуджених до правослухняної поведінки. У цьому контексті варто наголосити, що саме на цю властивість заходів стягнення вказує і сам законодавець, закріплюючи як завдання кримінально-виконавчого законодавства України, зокрема, визначення порядку застосування до засуджених заходів впливу з метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки (ч. 2 ст. 1 КВК України) та встановлюючи, що

відбування покарання ґрунтується, у т. ч., на принципах поєднання покарання з виправним впливом, а також стимулювання правослухняної поведінки засуджених (ст. 5 КВК України). Притому законодавець зазначає, що таке стимулювання відбувається за допомогою програм диференційованого виховного впливу, які повинні враховувати серед іншого можливість виховної функції заходів стягнення, які застосовують до осіб, позбавлених волі (ч. 4 і 5 ст. 123 КВК України) [12].

Тому констатуємо, що, на наше переконання, застосування заходів стягнення до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, виступає, передусім і головне, засобом здійснення виховного впливу на таких ув'язнених, котрий шляхом стимулювання їх до правослухняної поведінки створює умови для їхнього виправлення і ресоціалізації.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посібник (альбом схем) / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир, М. В. Співак. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 232 с.
2. Артамонов В. П. Коментарий к исправительно-трудовому кодексу РСФСР. Москва : Юрид. лит., 1979. 264 с.
3. Бадира В. А., Денисова Т. А. Правові основи виправлення та ресоціалізації жінок, засуджених до позбавлення волі : монографія. Запоріжжя, 2009. 168 с.
4. Беляев Н. А. Общественный контроль за деятельностью исправительно-трудовых учреждений и воспитательных колоний. Москва : Государственное издательство юридической литературы, 1962. 72 с.
5. Водолаз А. И. Правонарушение и ответственность осужденных за их осуществление в период отбывания наказания в исправительно-трудовых учреждениях : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08. Москва, 1982. 34 с.
6. Государственная дисциплина и ответственность / Дрейшев Б. В., Николаева Л. А., Кожохин Б. И. и др.; под ред. Л. И. Антоновой и Б. И. Кожохина. Ленинград : Издательство Ленинградского университета, 1990. 152 с.
7. Гритенко О. А. Дисциплінарна практика в жіночих кримінально-виконавчих установах мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання: теоретичні та соціально-правові аспекти : дис.... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». Одеса, 2012. 243 с.
8. Исправительно-трудовая педагогика : учебное пособие / отв. ред. В. Ф. Пирожков. Москва : НИИРИО ВШ МООН СССР, 1967. 304 с.
9. Ковалев А. Г. Психологические основы исправления правонарушителя. Москва : Юрид. лит., 1968. 136 с.
10. Коментарий к исправительно-трудовому кодексу РСФСР / под ред. и с предислов. Н. П. Мальшакова. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Юрид. лит., 1979. 264 с.
11. Кримінально-виконавче право України / Колб О. Г., Хлистік А. М., Барчук А. І., Кулічук М. М. та ін. Луцьк : Вид-во волинська обл. друкарня, 2000. 165 с.
12. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення 26.09.2022).
13. Лук'янець Д. М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання : монографія. Суми: ВДД «Університетська книга», 2006. 367 с.
14. Мартыанов И. В. Административная ответственность по советскому законодательству. Киев : Вища школа, 1985. 55 с.
15. Методичні рекомендації щодо порядку обліку даних про стан правопорядку та застосування заходів стягнення до осіб, засуджених до позбавлення волі: затвержені вказівкою Державного департаменту України з питань виконання покарань від 19 березня 2002 р. № 5-1085/Лв.

16. Михалко І. С. Забезпечення принципу раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки засуджених : монографія. Харків : Право, 2013. 200 с.
17. Плюхин Н. В. Дисциплинарная ответственность рабочих и служащих. Москва : Юрид. лит., 1978. 72 с.
18. Ременсон А. Л. Вопросы индивидуализации уголовного наказания в виде лишения свободы. *Вопросы предупреждение преступности*. Томск, 1967. С. 110–116.
19. Романов М. В. Дисциплінарна відповідальність засуджених до позбавлення волі. Харків : Фоліо, 2004. 160 с.
20. Романов М. В. Правове регулювання заходів стягнення, що застосовуються до осіб, позбавлених волі : дис.... канд. юрид. наук; спеціальність: 12.00.08. – Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 208 с.
21. Словник української мови : академічний тлумачний словник (1970–1980). Київ, 1971. Т. 2. С. 155. URL : <http://sum.in.ua/s/ghramota>.
22. Советское исправительно-трудовое право / Беляев Н. А., Бойцов А. И., Водяников Д. П. и др. ; под ред. Н. А. Беляева, В. С. Прохорова. Ленинград : Изд-во Ленинградского университета, 1989. 296 с.
23. Трудове право України: Академ. Курс : підручник / А. Ю. Бабаскін, Ю. В. Баранюк, С. В. Дріжчана та ін.; за заг. ред. Н. М. Хуторян. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 608 с.
24. Хряпінський П. В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України: теоретичні, законотворчі та правозастосовні проблеми : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Харків, 2010. 39 с.
25. Шамис А. В. Основные средства обеспечения карательно-воспитательного процесса в исправительно-трудовой колонии. Москва : ВНИИ МВД СССР, 1978. 98 с.
26. Шумляєва І. Д. Трудове право України : навч. посібник. Донецьк : ДРІДУ НАДУ, 2004. 139 с.
27. Яремко З. В. Застосування заходів заохочення та стягнення до осіб, позбавлених волі на певний строк : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2016. 276 с.

References

1. *Administrativne pravo. Zahalna chastyna: navch. posibnyk (albom skhem)* (2015). / О. В. Kuzmenko, І. D. Pastukh, М. V. Pluhaty, М. V. Spivak. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury.
2. Artamonov, V. P. (1979). *Kommentarij k yspravytelno-trudovomu kodeksu RSFSR*. Moskva: Yuryd. lyt.
3. Badyra, V. A., Denysova, T. A. (2009). *Pravovi osnovy vypravlennia ta resotsializatsii zhynok, zasudzhenykh do pozbavlennia voli: monohrafiia*. Zaporizhzhia.
4. Beliaev, N. A. (1962). *Obshchestvennyi kontrol za deiatelnosti u yspravytelno-trudovykh uchrezhdeni y vospytatelnykh kolonyi*. Moskva: Hosudarstvennoe yzdatelstvo yurydycheskoj lyteratury.
5. Vodolaz, A. Y. (1982). *Pravonarushenye y otvetstvennost osuzhdennykh za ykh osushchestvlenye v peryod otbytiya nakazaniya v yspravytelno-trudovykh uchrezhdeniakh: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08*. Moskva.
6. *Hosudarstvennaia dystsyplyna y otvetstvennost*. (1990) / Dreishev B. V., Nykolaeva L. A., Kozhokhyn B. Y. y dr.; pod red. L. Y. Antonovoi y B. Y. Kozhokhyna. Lenynhrad: Yzdatelstvo Lenynhradskoho unyversyteta.
7. Hrytenko, O. A. (2012). *Dystsyplynarna praktyka v zhynochykh kryminalno- vykonavchykh ustanovakh minimalnogo rinvnia bezpeky iz zahalnymy umovamy trymannia: teoretychni ta sotsialno-pravovi aspekty: dys.... kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.08 – kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo*. Odesa.

8. *Yspravlytelno-trudovaiia pedahohyka: uchebnoe posobyе*. (1967) / otv. red. V. F. Pyrozhkov. Moskva : NYRYO VSh MOOP SSSR.
9. Kovalev, A. H. (1968). *Psykholohycheskye osnovy yspravlyeniya pravonarushytelia*. Moskva: Yuryd. lyt.
10. *Kommentaryi k yspravlytelno-trudovomu kodeksu RSFSR*. (1979). / pod red. y s predyslov. N. P. Malshakova. 2-e yzd., pererab. y dop. Moskva: Yuryd. lyt.
11. *Kryminalno-vykonavche pravo Ukrainy*. (2000) / Kolb O. H., Khlystik A. M., Barchuk A. I., Kulichuk M. M. ta in. Lutsk : Vyd-vo volynska obl. drukarnia.
12. *Kryminalno-vykonavchyi kodeks Ukrainy vid 11.07.2003 r. № 1129-IV*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (data zvernennia 26.09.2022).1
13. Lukianets, D. M. (2006). *Administratyvno-deliktni vidnosyny v Ukraini: teoriia ta praktyka pravovoho rehuliuвання: monohrafiia*. Sumy: VDD «Universytetska knyha».
14. Martianov, Y. V. (1985). *Admynystratyvnaia otvetstvennost po sovetскому zakonodatelstvu*. Kyev: Vyshcha shkola.
15. *Metodychni rekomendatsii shchodo poriadku obliku danykh pro stan pravoporiadku ta zastosuvannia zakhodiv stiahnennia do osib, zasudzhenykh do pozbavlenykh voli: zatverdzeni vkazivkoiu Derzhavnoho departamentu Ukrainy z pytan vykonannia pokaran vid 19 bereznia 2002 r. № 5-1085/Lv*.
16. Mykhalko, I. S. (2013). *Zabezpechennia pryntsyphu ratsionalnoho zastosuvannia pryusovykh zakhodiv i stymuliuвання pravoslukhnianoi povedinky zasudzhenykh: monohrafiia*. Kharkiv: Pravo.
17. Pliukhyn, N. V. (1978). *Dystsyplinarnaia otvetstvennost rabochykh y sluzhashchykh*. Moskva: Yuryd. lyt.
18. Remenson, A. L. (1967). *Voprosy yndyvydualyzatsyy uholovnoho nakazanyia v vyde lysheniia svobody. Voprosy preduprezhdenye prestupnosti*. Tomsk. S. 110–116.
19. Romanov, M. V. (2004). *Dystsyplinarna vidpovidalnist zasudzhenykh do pozbavleniia voli*. Kharkiv: Folio.
20. Romanov, M. V. (2002). *Pravove rehuliuвання zakhodiv stiahnennia, shcho zastosovuiutsia do osib, pozbavlenykh voli: dys....* kand. yuryd. nauk; spetsialnist: 12.00.08. – Kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo / Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv.
21. *Slovnnyk ukrainskoi movy: akademichnyi tlumachnyi slovnnyk (1970–1980)*. (1971). Kyiv, t. 2, 155. Retrieved from <http://sum.in.ua/s/ghramota>. 30e
22. *Sovetskoe yspravlytelno-trudovoe pravo*. (1989). / Beliaev N. A., Boitsov A. Y., Vodianykov D. P. y dr.; pod red. N. A. Beliaeva, V. S. Prokhorova. Lenynhrad: Yzd-vo Lenynhradskoho unyversyteta.
23. *Trudove pravo Ukrainy: Akadem. Kurs : pidruchnyk*. (2004). / A. Yu. Babaskin, Yu. V. Baraniuk, S. V. Drizhchana ta in.; za zah. red. N. M. Khutorian. Kyiv: Vydavnytstvo A.S.K.
24. Khriapynskiy, P. V. (2010). *Zaokhochuvalni normy u kryminalnomu zakonodavstvi Ukrainy: teoretychni, zakonotvorchi ta pravozastosovni problemy: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.08 – kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo*. Kharkiv.
25. Shamys, A. V. (1978). *Osnovnye sredstva obespecheniia karatelno-vospytatelnoho protsessа v yspravlytelno-trudovoi kolonyi*. Moskva: VNYY MVD SSSR.
26. Shumliaieva, I. D. (2004). *Trudove pravo Ukrainy: navch. posibnyk*. Donetsk: DRIDU NADU.
27. Yaremko, Z. V. (2016). *Zastosuvannia zakhodiv zaokhochennia ta stiahnennia do osib, pozbavlenykh voli na pevnyi strok: dys....* kand. yuryd. nauk : 12.00.08 – kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo / Lvivskiy derzhavnyi universytet vntrishnikh sprav. Lviv.

**THE CONCEPT, ESSENCE AND SIGNIFICANCE
OF THE PENALTY MEASURES APPLICABLE
TO THE JUVENILES SENTENCED TO IMPRISONMENT**

Tetiana Burdina

*Lviv State University of Internal Affairs,
26, Gorodotska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: tvburdina@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-3734-6633*

The article is devoted to the study of various approaches to understanding the concept, content, essence, purpose and meaning of the penalty measures in legal science. Therefore, when studying this interdisciplinary legal category, the author is based on the scientific opinions of both Soviet and modern Ukrainian researchers, formulated in the doctrines of labor, administrative, criminal executive law, as well as penitentiary psychology and pedagogy. Thus, the article states that various scholars (for example, M. V. Plyukhin, M. O. Belyaev, V. F. Pirozhkov, A. V. Shamis, A. I. Vodolaz, I. D. Shumlyayeva, I. V. Martyanov, D. M. Lukyanets, P. V. Khrypinskyi, O. A. Hrytenko, I. S. Mikhalko, M. V. Romanov, Z. V. Yaremko and others) consider penalties as a means of punitive influence for non-compliance or violation of legal norms; a form of implementation of the coercion method used for committing a disciplinary offense; a negative legal consequence of the misconduct of the person who committed the misdemeanor, in the form of certain adverse measures of a moral, material or physical nature; manifestation of a negative assessment of the convict's behavior and actions, which consists in limiting the convict's rights, worsening the conditions of his abidance. In addition, a number of scholars, including M. O. Belyaev, V. P. Artamonov, A. I. Vodolaz, O. L. Remenson, D. M. Lukyanets, I. S. Mikhalko, M. V. Romanov, Z. V. Yaremko, O. G. Kolb, V. A. Badyra and T. A. Denysova and others, consider the sanctions not so much a means of punishment but of correction and resocialization of convicts, as well as prevention of new offenses for convicts, to whom it is applied, as well as other persons.

Consequently, the majority researchers recognize the penalty measures as a means of, on the one hand, punitive, corrective influence, and on the other, educational influence, emphasizing simultaneously their stimulating character, which consists in encouraging the convicted to the law-abiding behavior, and thus contributes to the correction and resocialization of prisoners. The reasonableness for this understanding of the essence and purpose of the penalty measures is also confirmed by the legislator's indication in the Criminal Executive Code of Ukraine (Part 2 of Article 1, Article 5, Part 4 and 5 of Article 123) on precisely this characteristic of these measures.

Therefore, the author states that the application of the penalty measures to the juveniles sentenced to imprisonment, first and foremost, as a means of exercising educational influence on such prisoners, which, by stimulating them to the law-abiding behavior, creates conditions for their correction and resocialization.

Keywords: penalties, punitive and corrective influence, educational influence, stimulation of law-abiding behavior of convicts.

*Стаття: надійшла до редакції 09.09.2022
прийнята до друку 10.11.2022*